

Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Bień
Katedra i Zakład Rozwoju Położnictwa
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Lublin, dn. 11.03.2021r.

L.dz. KiZRPoL. 13/2021

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Pieniążek
pt.: „Ocena stanu emocjonalnego kobiet w ciąży i po porodzie”
napisanej pod kierunkiem dr hab. n. o zdr. Edyty Barnaś, prof. UR

Okres okołoporodowy charakteryzuje się licznymi zmianami biologicznymi, emocjonalnymi i społecznymi zachodzącymi jednocześnie. Zakres i jakość opieki w tym czasie mają bezpośredni wpływ na zdrowie kobiet w okresie ciąży, podczas porodu oraz podczas połogu. Edukacja przedporodowa ma na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie obojga partnerów do rodzicielstwa, odgrywa ona również szczególną rolę w profilaktyce zaburzeń emocjonalnych w okresie okołoporodowym. W Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16.08.2018 r. będącym standardem organizacyjnym opieki okołoporodowej, szczególną uwagę zwrócono m. in. na potrzebę oceny ryzyka i nasilenia objawów depresji u kobiet ciężarnych oraz u położnic. Obowiązkiem osób sprawujących opiekę nad kobietą ciężarną jest wykonanie badania przesiewowego w tym kierunku, po raz pierwszy w I trymestrze ciąży, kolejnego między 33. a 37. tygodniem ciąży oraz jednorazowo miesiąc po porodzie. Badania przesiewowe mają za zadanie wyłonić kobiety znajdujące się w grupie ryzyka oraz zauważyć objawy rozpoczynających się lub trwających zaburzeń nastroju. Ocena stanu emocjonalnego kobiet w ciąży i po porodzie oraz umiejętne, wczesne interwencje w tym zakresie przyczyniają się do zminimalizowania, bądź wyeliminowania problemów emocjonalnych oraz ich długofalowych konsekwencji, a tym samym do utrzymania opieki okołoporodowej na wysokim poziomie.

W świetle tych informacji doskonale wpisuje się przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska „Ocena stanu emocjonalnego kobiet w ciąży i po porodzie”, której celem jest ocena

stanu emocjonalnego kobiet w ciąży i po porodzie, w tym poznanie czynników determinujących stan emocjonalny kobiet uczestniczących i nieuczestniczących w zajęciach szkoły rodzenia. Zważywszy na to, iż funkcjonowanie emocjonalne i poznawcze oraz zachowanie w okresie okołoporodowym odzwierciedla wielką dynamikę i intensywność przemian jakie przechodzi kobieta, tematyka podjętych badań jest bardzo interesująca i uzasadniona z uwagi na aktualność i aspekty poznawcze problemu.

Praca doktorska magister Anny Pieniążek liczy 135 stron maszynopisu wraz z aneksem, ma układ typowy dla dysertacji doktorskich i posiada wszystkie wymagane elementy strukturalne. Składa się ze streszczenia w języku polskim i angielskim, wykazu skrótów, wstępu, części teoretycznej, części metodologicznej, wyników badań, dyskusji i wniosków. W ostatnich rozdziałach Autorka zamieściła wykaz piśmiennictwa, spis rycin i tabel oraz załączniki.

Dwujęzyczne streszczenie odzwierciedla zawartość rozprawy i pozwala szybko zorientować się w jej treści. Na uwagę zasługują wnioski oraz postulat końcowy zawarte w tej części, podkreślające aspekt praktyczny przeprowadzonych badań, które w opinii recenzenta powinny znaleźć się również w podsumowaniu dyskusji pracy. W tej części pracy niejasny jest zapis: „Przebieg ciąży w badanej grupie umożliwiał uczestnictwo w zajęciach szkoły rodzenia 91,5% badanych kobiet ($N = 183$)” (s. 5), jeśli z części „Materiał i metoda” dowiadujemy się, że badanie zostało przeprowadzone wśród 100 kobiet ciężarnych – uczestniczek zajęć szkoły rodzenia oraz wśród 100 kobiet nieuczestniczących w takich zajęciach.

Wykaz skrótów znajdujący się na początku pracy jest bardzo pomocny, czytelnik nie ma problemów z ich interpretacją w trakcie czytania pracy.

W części teoretycznej rozprawy znajdują się trzy rozdziały poświęcone takim zagadnieniom jak: ciąża a stan emocjonalny; połóg a stan emocjonalny oraz wpływ przygotowania psychofizycznego w szkole rodzenia na przebieg ciąży i porodu. Ta część dysertacji jest przejrzystym wprowadzeniem w problematykę zagadnień podjętych w rozprawie, w której Doktorantka opisuje dotychczasowy stan wiedzy oraz uzasadnia potrzebę podjęcia przedstawionej tematyki badawczej.

W rozdziale „Metodologiczne podstawy badań” Autorka prezentuje cel pracy, którym jest ocena stanu emocjonalnego kobiet w ciąży i po porodzie, a także poznanie czynników determinujących stan emocjonalny kobiet uczestniczących i nieuczestniczących w zajęciach

szkoły rodzenia. W dalszej części tego rozdziału przedstawia ona problemy szczegółowe oraz trafnie sformułowane hipotezy, które postawiła w trakcie badania naukowego.

W rozdziale „Materiał i metoda” Doktorantka opisuje zasady celowego doboru respondentek do badań. Zostały one przeprowadzone wśród kobiet ciężarnych, mieszkanek miasta i powiatu rzeszowskiego, uczestniczek zajęć szkoły rodzenia (100 osób) oraz wśród 100 kobiet ciężarnych nieuczestniczących w takich zajęciach, w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 w Rzeszowie, w Klinice patologii ciąży, Sali przedporodowej, Poradni ginekologiczno-położniczej oraz w Szkole rodzenia, w okresie od października 2016 r. do grudnia 2018 r. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż badania zostały rozpoczęte zanim w standardzie organizacyjnym opieki okołoporodowej zainicjowano (w 2018 roku) obowiązek dokonania oceny ryzyka nasilenia objawów depresji poporodowej u kobiet w czasie ciąży i po porodzie, z czego wynika, iż Doktorantka już wcześniej zwróciła uwagę na istotność problemu, jakim są zaburzenia emocjonalne w okresie okołoporodowym. Badanie zostało przeprowadzone w trzech etapach.

Etap 1 – został przeprowadzony wśród kobiet ciężarnych, z wykorzystaniem kwestionariusza Mini-COPE, Kwestionariusza Orientacji Życiowej SOC-29 A. Anonovskiego, Kwestionariusza Czynniki Ryzyka Zaburzeń Psychicznych w Ciąży autorstwa J. Krzyżanowskiej-Zbuckiej oraz kwestionariusza wywiadu standaryzowanego, zawierającego pytania dotyczące charakterystyki kobiet uczestniczących w badaniu.

Etap 2 – badaniem objęto położnice w 2. dobie połogu; zastosowano Edynburską Skalę Depresji Poporodowej (EPDS) oraz autorskie kwestionariusze ankiety.

Z kolei etap 3 przeprowadzono 6. tygodni po porodzie z użyciem Edynburskiej Skali Depresji Poporodowej (EPDS) oraz autorskiego kwestionariusza ankiety.

W tej części Autorka szczegółowo omawia użyte narzędzia badawcze, które w pełni pozwoliły na zweryfikowanie celu badań. Moją wątpliwość budzi rozbieżność pomiędzy kryterium włączenia ankietowanych kobiet do badania w tej części rozprawy; były to świadoma zgoda na udział w badaniu oraz pełnoletniość kobiet, natomiast w części pracy: „Charakterystyka badanych” przedstawiono, iż wiek respondentek mieścił się w przedziale 17-41 lat.

Dobór narzędzi badawczych dokonany przez Doktorantkę uważam za słuszny i optymalny, a zastosowane zaawansowane metody statystyczne są poprawne. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż doktorantka zastosowała nie tylko najczęściej wykorzystane

w obliczeniach statystycznych testy, ale również pokusiła się o analizę danych z użyciem regresji liniowej metodą wprowadzania zmiennych do modelu, w celu oceny wpływu wszystkich zmiennych niezależnych na wybrany parametr oraz również z użyciem regresji liniowej metodą krokową, która wyodrębniła wyłącznie istotne zmienne niezależne wpływające na analizowane parametry. Pozwalają one na rzeczową i obiektywną analizę uzyskanych danych.

Wyniki badań zostały przedstawione w sposób bardzo przejrzysty; na uwagę zasługują bardzo starannie dopracowane tabele – w liczbie 84, ryciny – w liczbie 42 oraz wykorzystane adekwatnie do przeprowadzonych badań metody statystyczne.

Rozdział „Dyskusja” zawarty jest na 13 stronach, napisany jest on w sposób dojrzały; Doktorantka odnosi swoje wyniki badań do danych pochodzących z piśmiennictwa dotyczącego literatury przedmiotu. W tej części Autorka wykazała się znajomością tematu w konfrontacji z wynikami innych autorów. Rozdział ten świadczy nie tylko o bardzo szerokiej wiedzy doktorantki, ale także o zdolności analitycznego myślenia i właściwego wyciągania wniosków. W opinie recenzenta w tej części pracy powinny się również znaleźć część wnioski końcowe oraz postulaty, które można znaleźć w streszczeniu dysertacji, a które stanowiłyby bardzo dobre résumé tego rozdziału. Podsumowaniem pracy jest 8 prawidłowo sformułowanych wniosków, które stanowią odzwierciedlenie uzyskanych wyników badań.

Dużą zaletą rozprawy jest bogata, w zdecydowanej większości aktualna polsko- i anglojęzyczna bibliografia, licząca 201 pozycji. Enigmatyczny pozostaje dla mnie jednak sposób kolejności zapisu piśmiennictwa w tej części pracy. Do pozycji 51 jest to zapis alfabetyczny, natomiast pozostałe pozycje zapisane zostały według kryterium, które dla mnie jest niejasne.

Pracę zamyka aneks, w którym zostały zamieszczone: spis rycin, spis tabel, wzór kwestionariuszy ankiet oraz zgoda uczelnianej Komisji Bioetycznej na przeprowadzenie badań. Opisy tabel i rycin są umieszczone w sposób przyjęty w naukach o zdrowiu, ponumerowane w sposób ciągły, odrębnie dla tabel i dla rycin.

Praca jest bardzo starannie opracowana edytorsko, jej schemat zaprezentowany przez Doktorantkę pozwolił na uzyskanie całkowitej przejrzystości struktury, a proporcje pomiędzy rozdziałami zostały zachowane.

Podsumowanie

Podsumowując pragnę stwierdzić iż przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska przygotowana przez magister Annę Pieniążek jest opracowaniem, który oceniam pozytywnie. W mojej opinii potwierdza ona umiejętność Doktorantki w zakresie samodzielnego prowadzenia badań naukowych, wskazuje na jej wysokie kompetencje jako badacza oraz spełnia wszelkie wymogi stawiane rozprawom na stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk o zdrowiu zgodnie z Ustawą – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2018, poz. 1669). Wobec powyższego wnoszę do Rady Naukowej Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Katedra i Zakład Rozwoju Położnictwa
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Bień

